

ACC. N:R M. 8166:1-8. (folio)

Landskap: *Skåne*

Upptecknat av: *H. Hildén*

Härad:

Adress: *Kungsgat. 33, Malmö*

Socken: *Malmö*

Berättat av:

Uppteckningsår: *1941.*

Född år i

Minnesuppteckningar fr. Malmö.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Malmö den 1 nov. 1941

Beper. N. 8166.

SKÅNSKA DAGBLADETS REDAKTION

M A L M Ö

Härmed översändes ytterligare ett bidrag till Eder utlysta tävlan
i "Folkminnestävlan".

Högaktningfullt

H. Hildén
Kungsgatan 33, Malmö

Bernström
No 8166.

SKÅNSKA DAGBLADETS REDAKTION

M A L M Ö

Med anledning av Skånska Dagbladets "Folkminnestävlan"
ber undertecknad få överända inneliggande bidrag i den händelse
detsamma kan vara av intresse.

Högaktningsfullt

J. Hildeberg
Kungsgatan 33, Malmö

NÅGRA BÄNDDOMESMINNE:

Jag var fyra år, då vi flyttade till bagerigården vid Monbijougata. Femman var det sista huset i gatan och endast tre hus voro färdigbyggda då. Så gott som hela Wöllevången var sädes, bet och potatistält, varför vi pojkar på höstarna gjorde våra strövtåg runt omkring närliggande platser. Särskilt betfältet hade vårt intresse, när vi av beterna gjorde lärnterner, som var till stor nytta för vår orientering vid lekar, som oftast anordnades efter mörkrets inbrott. Det fanns på den tiden inga gaslyktor i den stadsdelen men en och annan fotogenlampa hade fastighetsägarna uppsatt vid porten till fastigheterna. I vår gård lyste en mycket stor fotogenlykta till ledning för dem, som köpte bröd i bageriet. Brödkammaren var nämligen ej öppen utan om kvällarna, när bröduktöraren besökte kunderna under dagen.

När jag nu ser våra nuvarande lekplatser runt omkring i staden, huru myndigheterna med mycken omsorg nedlagt stora kostnader för det uppväxande släktets glädje och trevnad, minner det om de få primitiva anrättningar vi pojkar snickrade ihop för våra lekar. Det var ju särskilt efter skolans slut på eftermiddagarna, lekarna tog sin början, och roligt hade vi trots all begränsning vi levde uti. Det var särskilt där, som det byggdes i gatan, so vi pojkar hade tillhåll för våra lekar. Då arbetstiden var slut för dagen v dessa nybyggnader, var det vi pojkar, som uppförde karusseller. En grövre stol nedgrävdes och i en stor plankborrades vi ett hål i mitteln. Här plaserades en stor spik, och sedan ånurrades det runt, så att vi var ofta snuttriga i hätt. Men säg den fröjd som varar. En kväll uppenbarade sig byggherren och kom på oss i denna vår oskyldig men dock otillåttna lek på byggherrens område. Vi blevo därför ofta bortkörda från dessa lekplatser, men det otillåttna hade vi pojkar litet begrepp om, vi turades om att hålla vakt vid dessa lekplatser och på så sätt kunde vi många kvällar likväl ^{från oss själva} vår äventyrslusta

--- 000 ---

För oss pojkar var Midsommarafton och Midsommardagen en stor högt som vi noga förberedde. I vår gård var det brukligt att alltid bygga lövhyddor men däremot i grannens gård fanns alltid majstång. Det skulle dansas kri

med. Beträffande blommor, minns jag mycket väl, huru vi pojkar i god tid före midsommar företog långa strövtåg utåt landsvägarna och antecknade sädesfält där det växte midsommarblommor på, för att dagen innan midsommarafton i arge morgonstunden plocka de begärliga blommorna, så att ett mera brokigt färginslag kunde göra sig gällande.

Vad löven beträffade voro dessa mera svåråtkomliga. "Ribeggs trädgård" som låg mellan Barkgatan och Wöllerångsgatan invid Bandfabriken härjades rätt bra. Eftersom vi pojkar hade en känsla av att det ej var tillåtet att taga några kvistar från denna trädgård, turades vi om att här hålla vakt. Sedan var det den stora allén i Wöllerångsgatan som besöktes, och som sträck sig från ³⁴⁰¹ ~~Begsgatan~~ ända upp till A. W. Nilssons fabriker vid Folkets Park. Längre söderut vid Stenbokens bryggeri låg Wöllers plantskola, vilken även fick besök av oss. Den vackra allén, som var belägen bakom nuvarande Solidar byggnader, vilken gick från Spånhusvägen upp till gamla Wöllerångsgården. (Gården brann ned år 1901 varför en ny uppfördes invid Spånhusvägen och har den Lantgård även fått skatta åt förgängelsen för nya moderna byggnader som har uppförts på denna plats), minns jag mycket väl, huru vi pojkar ett år brandskattade denna vackra allé. Det fanns inga träd i närheten och de andra som vi tidigare hade besökt voro förbjudna att beträda. Det året fanns det knappt mer än trädtopparna kvar av, varför tidningen Arbetet skrev en lång notis om denna allés vandalisering.]

Så kom den stora och mycket efterlängtdade Midsommarafton, då löfhyddan var färdig och vackert dekorerad med olika blommor. Vi pojkar skulle för på eftermiddagen bjudas på kaffe och kakor, sedan på kvällen skulle gubbarna dricka kaffe och cognac. För vårt vidkommande hade vi, otillåtet och för vår föräldrar främmande, på ett diskret och försynt sätt ordnat vin. Vi hade vecor i förväg samlat våra småslantar och för dessa köptes en halvbutelj körsbärsvin, som jag tror på den tiden kostade 35⁴ öre flaskan. Det var mycket pengar för oss pojkar men allt fick ordnas smygvägen, så att våra föräldrar ej upptäckte våra stora friheter. Senare på kvällen var det vi pojkar, som gjorde vår runda från den ena gården till den andra, där majstång rest och spån med stor skicklighet hanterade harmonicka. Det var ofta förbjudet förfrä

Som de flesta av oss pojkar var från arbetare hem och sällan erhöll några slantar från våra föräldrar till gottor, eller hade möjligheter om söndagarna besöka Tivoliet, som var beläget mellan Södra Förstadsgatan Skolegatan, längs Friisgatan, kunde detta ordnas ganska smärtfritt. Några av pojkarna voro mycket affärsbetonade och det var sällan någon söndag, som in hela gänget kunde komma in på Tivoliet. Om kassan ej räckte till samtliga, fick en eller ett par av oss passera den obligatoriska spärren, (inträdet var 10 öre). Vi pojkar hade ett gott signal system, så att de, som ej hade pengar till inträdet kom in på plankbiljett, då polis och vakter voro upptagna på annat håll inom tivoliets område.

För att skaffa pengar till söndagens nöjen, började vi pojkar vår arbete som andra arbetare på måndags morgonen. Folkets Park var för oss en mycket stor tillgång till ekonomiska möjligheter. Tidigt togo vi oss in i parken på ett mycket fint och diskret sätt. Ofta delade vi oss i två eller tre avdelningar. Den första avdelningen hade i uppdrag att uppsöka alla de små literflaskor, som sedan såldes i Gustaf Wolkes Spritaffär vid Södra Förstadsgatan. Den andra avdelningen fick finkamma under varje bord och åtskilliga små slantar upphittades, ja ibland hela kronor. Ett ställe, som det alltid lyckades att hitta slantar på, var platsen, där de besökande spelade "tolva eller sista stick". Denna plats var belägen vid sydvästra delen av Folkets Park, alltså längs Kristianstadsgatan, det övriga ytterområdet var på den tiden stora sädesfält.

Vad som vi pojkar mest var rädda för, då vi började vårt tidigare arbete i Folkets Park, var parkens vaktmästare, som hette "Jöns". Han, som vi började mycket tidigt, varför några av pojkarna alltid fick i uppdrag att nogga bevakna "Jöns", så att vi övriga pojkar nogga visste var han befann sig. Det var många gånger som den tredje avdelningens ansvarfulla uppdrag stod spel. Deras uppgift var även att på ett finurligt sätt försöka draga hans plikt känsla ifrån hans arbete genom att på något sätt hitta på otillåtet ny så att Jöns kunde lämna sitt arbete, vilket vi fortsatte med genom att taga hans räfsa och nogga finkamma under borden, vilket ofta inbringade åtskilliga slantar.

IV *8166:4*

Skulle vårt besök i Folkets Park ej varje måndag inbringa ett nägorlunde gott resultat, fanns det udder veckan även andra inkomstmöjligheter. Det fanns gott om grönskande ängar runt omkring i södra stadsdelen där vi plockade "Commomill blommor" eller komettblommor som vi kallade dem för. Dessa såldes sedan på Apoteket Lejonet, där vi kunde erhålla 80 öre för en påse, vi fick betalt efter vikt, varför det för oss var en stor angelägenhet att slarva med ränsningen. Skälkarna på blommorna låg vi sitta kvar allt med beräkning, vilket många gånger resulterade uti, apotekaren skickades oss hem igen med påsen för att ränsa blommorna ordentligt.

Varför vi sålde dessa blommor till Apoteket Lejonet var även beräknat. Apoteket hade nämligen ett litet bord i lokalen, på vilket stortvå eller tre sfonflaskor till den besökande allmänhetens tjänst. Då vi pojkar skulle sälja våra komettblommor, voro vi ofta flera i sällskap. För att alla skulle kunna komma med in på apoteket och få ett givichivatten, måste vi uppdelade våra paketer i flere mindre, och på så sätt ordnades saken till ^{o/10} pojkar^{as} belåtenhet.

----- 0000 -----

Då det gällde att skaffa klingande mynt till söndagens äventyr, hade vi även andra möjligheter. Det var många gånger vi pojkar posterade ut för Järnvägsstationen och passade på resenärerna för att bära deras resväskor till hotellet eller privata bostäder. Men även på denna plats ro vi mindre säkra. Stadsbuden hade ett mycket gott öga på oss, varför var nödvändigt att även här utsätta vakter, som i god tid kunde ge signal, då ett stadsbud eller någon polis var i anslående. Vi tog ju förtjänsten ifrån stadsbuden, ehuru det ej rörde sig om så stora belö-

----- 0000 -----

Som jag tidigare nämnt voro vi pojkar mycket affärsbetonade. Det aldrig för oss att gå och slå dank, fast vi då och då kunde hitta på racka: en stor kollektion av olika saker, som vi sedan sålde av till bekantay och förvanter. De offer, som vi då närmast utsåg, voro de blivande konfirmander: Här gjordes goda affärer med visitkort och det var särskilt korten med de na blommorna vilka på den tiden voro mycket populära och eftersökta. Sedan fanns det tvålar, billiga parfymflaskor, byxhångslen samt en hel del andra varor, vilket allt inbringade en god kassa.

All förtjänst gick naturligtvis ej till gottor och nöjen. Det var även nyttiga saker, vi pojkar skaffade oss, bland annat voro vi mycket angenna att samla till en klocka, ty det såg ju alltid litet mera förtroendeing: de ut, då ¹¹¹⁸²¹ hade klocka och en vacker klockkedja då vi avslutade våra vidlyft: affärer.

----- 0000 -----

Då jag ser tillbaka på dessa våra pojkår, minnar jag mig många kamraterna. Kamratskapet var alltid det bästa, och jag tänker gärna tillbaka "På den gamla goda tiden". Ja det var lyckliga och bekymmerfria dagar.

Många av mina kamrater lever ännu, en del har flyttat från staden och gamla Sverige, andra är ej mera i livet. Flera av oss äro goda affärsmi och att vi så bra har lyckats i vår gärning, får vi väl i flesta fall till skriva våra tidiga insteg på affärslivets mångskiftande bana. Vi gingo ju en bra skola. Det var en lycklig tid, och de små felsteg, vi begick under pojåkåren, som affärsaspiranter, har givit oss impuls att rätta till de snesprång, som vi under barneåren inte kunde undvika.

En lycklig tid, som man gärna ville ha tillbaka.

En Monbijougadepåg.

H. H i l d e n

Malmö 8166:6.

-- VI --

Som jag tidigare nämnt, var mitt barndomshem i Monbijougatan 5 (bagerigården). Det fanns flera kvarnar i Malmö och dess närhet, varför pojkar alltid fick åka med en bit, då det kom mjöl till bageriet. Jag var mycket väl en gammal man, som hett^e/Olsson. Hans kvarn var belägen ute vid Föreningsgatan intill Värnhemstorget, dit vi ofta fick åka med. Längs Föregatan i Rörsjön var en allé med mycket gamla och höga träd, och då man kör på detta område, tycktes det som om man vore långt ute på landsbygden. Der kvarn, eller mölla som vi kallade den för, flyttades sedermera ut vid Söcbulltoftavägen invid Beijers Park, där den ännu finns kvar som ett minne gamla Malmö. Längre utåt Lundavägen strax intill gamla vattentornet, fanns en mölla, vilken kallades "Höga Mölla". Den låg högt uppe på en backe, var möllan troligen fått sitt namn på grund av platsen.

Då jag nämner Föreningsgatan minns jag mycket väl en gammal storpump, som stod mittför gamla Polisstationen, Föreningsgatan 2. Här skulle pojkar alltid dricka vatten, då vi företog våra strövtåg innåt staden, och regel bar det av ned till hamnen, där vi ofta tiggade sjömanskex på båtarna. För några dagar sedan upplästes i radion en mening till landsbygfolk att företaga ett utrotningskrig av råttor, och då särskilt på lantgåna, enär dessa skadedjur förstörde alltför mycket säd och fodervaror.

Inom Malmö stad har ju även rättorna tidigare varit en stor plåga och i många fastigheter förstördes mycket matvaror och material av råttor. Jag tror det var år 1900 som Hälsovårdsnämnden utfärdade ett upprop till mänheten att företaga ett fullkomligt utrotningskrig mot dessa skadedjur. För varje råtta, som dödades betalades 10 öre. Nu blev det goda förtjänstigen för oss pojkar. Vi jagade råttor nere vid östra hamnsidan, där flera upplag voro belägna. Men även i fastigheterna fanns det mycket gott om råttor. På en bakgård i Husqvarnagården vid Södergatan hade jag en gång en mycket jaktlycka. I en snara fångades en mycket stor baddare, och då jag hade slinjäl rättan, märkte jag, att det rörde sig i rättens inre. Vi pojkar anser oråd, varför vi beslöt, att sprätta upp magen och till vår stora förvåning men även glädje, fanns där elva små ungar, vilka inbringade mig en förtj

M. 8166:7.

vi ej betalt för.

Hälsövardsnämndens kontor var belägen vid Engelbrektsgatan, och s vi många gånger hade en förtjänst på en kronas peng, passade vi på, då vi ä voro uppe i gamla stan, att köpa "studenter" eller gamla bakelser i Sjöberg bager, som var beläget vid hörnet av Jöns Fils och Långgårdsgatan, eller så besöktes Sigvard Palmqvists bageri, som låg på hörnet av Gråbröders och Väs gatan. Dessa bagerier har för länge sedan försvunnit från den konkurrensnet som förnärvarande råder inom denna bransch.

----- 00 -----

I bland köptes en pölsa på Gust.Ad.Torg, vilken på den tiden kost 5 öre. Där fanns två gamla original, som sålde korvar. Den ena var "Karl Jor och den andre benämndes för pölse Svenssom. Dessa konkurrenter voro ofta ar på varandra, ehur de hade var sina gynnare, eller kunder. Svenssppn var nog ekonomisk stark. Han hade en liten vagn och man såg honom ofta köra omkring staden, däremot Karl Johan fick hålla sig på en och samma plats vid torget, enär han ej hade möjligheter att ambulera med korvspannen, och då han även något invalid. Båda benen var missbildade på honom.

Många av den tidens springpojkar erinrar sig säkerligen samlingsr sen kring dessa korvförsäljare på torget, där man samlades till rådslag och talade om förvarandra sina äventyr och bedrifter.

----- 00 -----

År 1909 kom den stora storstrejken. Arbetarna hade sina strejkmöt på Folkets Hus, men mest i Folkets Park på grund av det stora antalet strejk kande. Det var ett problem även för arbetarna, var de skulle erhålla sitt v bröd. Fackföreningen beslöt, att alla strejkande bageriarbetare skulle arbe i tre skift, och att endast groft och fint matbröd finge bakas. Brödet skul delas ut till de strejkande mot avlämnandet eller uppvisandet av strejkort.
kr/

Det var vid två kooperativa bageriföreningar, som brödet skulle bakas, näml Solidar, som på den tiden började sin oblyga verksamhet ute vid Ystadgatan, eller "Freja salen", som den fastighetet då benämndes, samt vid Malmö Fackf aningsars Bageriförening i Monbitionsgatan 5 d.v.s. i den fastighet, som jä

